

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

України. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. Збірник наукових праць.// С. Калько. Вісник національного університету "Львівська політехніка", 2001. – №436. – С. 199 – 204.

10. Комарницький І., Офік М. Проблеми розвитку малого та середнього підприємництва.// Комарницький І., Офік М./Регіональна економіка. – 2005. – №4. – С. 50–58.

11. Кужель О. Мале підприємництво – запорука соціальної стабільності в Україні.// О. Кужель. Україна: аспекти праці. – 2002. – №8. – С. 24 – 26.

12. Кириченко О.А., Ваганів К.Г. Стратегія розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. // Кириченко О.А., Ваганів К.Г. /Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №1. – С. 103 – 118.

13. Михасюк І.Р., Мальський М.З. Регіональна економічна політика. Навчальний посібник.//І. Михасюк,

З. Мальський. – Львів: Українські технології, 2001. – 208 с.

14. Нікітенко Д.В. Вплив розвитку малого підприємництва на становлення та розвиток середнього класу в Україні. / Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №10(28). – С. 119 – 127.

15. Пуньо Б. Основи підприємницької діяльності./ Б. Пуньо. – Львів, 1997. – 130 с.

16. Подсолонко В.А., Процай А.Ф., Миронова Т.Л., Василенко В.О. Підприємництво: навчальний посібник./За ред. В.А. Подсолонко, Т.М. Миронова. – К.: Центр навчальної літератури. 2003. – 616 с.

17. Сирополс НК. Управление малым бизнесом: руководство для предпринимателей.//Н. Сирополс. – М.: Дело, 1977. – 672 с.

Продовження статті див. у наступному числі журналу №7(90) 2012 р.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2012

УДК 378.011.3:62 – 057.21

Олена Сердюкова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри харчових технологій Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Статтю присвячено вирішенню актуального завдання підготовки майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю на основі компетентнісного підходу у вищій професійній освіті з урахуванням вимог якого оновлюється методика навчання й вдосконалюється освітній процес у вищому навчальному закладі; забезпеченню практичної й прикладної спрямованості професійної підготовки майбутніх фахівців завдяки використанню активних методів навчання, удосконалення змісту та забезпечення наступності всіх видів виробничих практик.

Ключові слова: компетентнісний підхід, знаннєвий підхід, професійна підготовка, професійна освіта, інженер-педагог, професійна компетентність, активні методи навчання.

Табл. 1. Літ. 7.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Модернізація освіти на компетентнісній основі є відповіддю системи професійної підготовки на радикальні зміни, які відбуваються в сферах матеріального і духовного виробництва, на ринках праці, в професійних структурах, сфері соціальних комунікацій.

Аналіз робіт В. Байденко, В. Рябова, Ю. Татура, В. Шадрікова [1, 3, 4, 7] та ін. дозволяють визначити ті основні зміни в соціально-виробничій сфері, які актуалізують упровадження компетентнісного підходу в систему професійної освіти. Указані зміни спричинені такими позаосвітніми та освітніми процесами, як:

- поява нових спеціальностей і кваліфікацій, що пов'язано з інтелектуалізацією обладнання та виробничих технологій, зростанням наукомісткості продукції;

- розширення ринку праці та номенклатури

професій, активне використання інформаційно-комунікативних технологій, що сприяє інтеграційним процесам у сфері професійної освіти на різних рівнях;

- зростання ролі горизонтальної мобільності протягом трудового життя, "нестійкість" у сфері професії, що вимагає від професійної освіти підготовки мобільних фахівців, здатних реалізовувати гнучкі, різнострокові та міждисциплінарні проекти;

- гнучкість, безперервність, ступеневість професійної освіти;

- масовість професійної освіти, що актуалізує проблему її якості;

- посилення ролі особистісного розвитку й ускладнення завдань професійного вдосконалення, що підвищує вимоги до безперервної самоосвіти майбутнього фахівця;

- запровадження в сферу вищої професійної освіти ринкових механізмів, що передбачає

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

визначення освітніх цілей і результатів на основі критеріїв економічної ефективності.

Аналіз наведених тенденцій у соціально-виробничій сфері вказує, що в сучасних соціально-економічних умовах затребуваною є модель підготовки випускника інтегрального типу замість вузькопрофесійної, жорстко орієнтованої на конкретні об'єкти і предмети праці [3, 4, 7]. Реалізація такої моделі можлива тільки за умов переходу від знаннєвого (кваліфікаційного) підходу підготовки фахівців до компетентнісного.

Мета статті. Обґрунтування актуальності застосування компетентнісного підходу в підготовці інженерів-педагогів харчового профілю.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний підхід у професійній освіті – це система вимог до організації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, яка визначає практикоорієнтований характер освіти, посилення ролі самостійної роботи студентів щодо вирішення завдань і ситуацій, які імітують соціально-професійні проблеми.

Якщо розглядати діяльність інженера-педагога, то вона здійснюється ним у двох взаємопов'язаних напрямках – інженерному та педагогічному. При цьому, педагогічна діяльність перебуває під значним впливом інженерного напрямку, оскільки завдяки йому інженер-педагог може підготувати (створити) відповідну навчально-методичну та матеріально-технічну базу з метою передачі науково обґрунтованих технічних знань учнівсько-студентській молоді. Крім того, професійно-практична підготовка майбутніх інженерів-педагогів певного (у нашому випадку – харчового) профілю має низку особливостей, пов'язаних із вимогами галузі. Специфіка навчання майбутніх фахівців харчового профілю передбачає в процесі виконання курсових робіт і проектів вирішення завдань з розробки технологічного обладнання та технологій, реконструкції і модернізації виробництва, підвищення якості продукції, економії сировини, матеріалів та енергії.

У зв'язку з цим застосування компетентнісного підходу до підготовки майбутніх інженерів-педагогів вимагає відповідного корегування цілей, змісту та очікуваних результатів професійної підготовки та їх формування у комплексному та інтегрованому вигляді з урахуванням можливих змін у професійній діяльності.

Узагалі, модель професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів, заснована на компетентнісному підході, не обмежується вузькопрофесійною сферою застосування результатів освіти та поєднує не тільки професійну кваліфікацію майбутнього фахівця, що

визначається системою знань, умінь і навичок, а й певні особистісні якості й системно сформовані універсальні вміння та здібності, які в сучасній міжнародній практиці визначаються як ключові компетенції.

Якщо знаннєвий підхід спрямовано на формування у майбутніх інженерів-педагогів системи знань, умінь і навичок щодо виконання зазвичай типових видів професійної діяльності в стабільних умовах, то реалізація компетентнісного підходу забезпечує сформованість у випускника соціально-професійної компетентності як інтегрованого результату освіти.

Набуття професійної компетентності сприяє більш ефективному вирішенню професійних, соціальних, особистісних проблем у нестабільних умовах і виявляється у здатності майбутнього фахівця виконувати не тільки типові завдання, але й вирішувати завдання високого ступеня складності та невизначеності, керувати гнучкими, міжгалузевими проектами.

Професійна компетентність виявляється в особистісній спрямованості, постійному прагненні й готовності до професійного росту та досягнення більш якісних результатів праці. Кваліфікація має доповнюватися ціннісно-смісловими, морально-вольовими, діяльнісними характеристиками майбутнього фахівця й трансформуватися в компетентність – комплекс універсальних знань і досвіду, що дозволить вирішувати широке коло питань і реалізовувати сферу повноважень у професійній, соціальній та інших сферах.

У результаті здійсненого нами порівняльного аналізу знаннєвої та компетентнісної моделей освіти ми визначили основні відмінності між компонентами освітнього процесу, подані в таблиці 1.

Унаслідок оновлення цілей-результатів освіти, її змісту і технологій при компетентнісному підході змінюються не лише завдання отримання знань, а й засвоєння способів і набуття досвіду отримання інформації, її переробки та застосування в різних ситуаціях. Результати освітнього процесу повинні співвідноситися з інтегрованим результатом професійної підготовки – сформованістю у майбутніх фахівців професійної компетентності.

У змісті освіти на засадах компетентнісного підходу посилюються практичний, міжпредметний, прикладний аспекти освіти, що досягається переважно не за рахунок упровадження нових навчальних предметів, збільшення обсягу певних дисциплін, а шляхом переорієнтації їх змісту на посилення діяльнісної складової. Зазначене передбачає залучення до

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Таблиця 1

Порівняльний аналіз знанісної та компетентісної моделей освіти

Компоненти освітнього процесу	Знанісна модель	Компетентісна модель
Мета навчання	Засвоєння готових знань, умінь, навичок (ЗУН)	Оволодіння системою знань, умінь, навичок, досвідом їх застосування, формування компетенцій
Результати навчання	Засвоєння системи ЗУНів як алгоритму діяльності у типових професійних ситуаціях	Сформованість у майбутнього фахівця професійної компетентності: набуття досвіду вирішення професійних завдань високого ступеня складності, розробка міждисциплінарних, прикладних проєктів, розвиненість мотиваційно-ціннісного компоненту
Зміст навчання	Предметоцентричність навчання, декларативні знання	Посилення практикоорієнтованого, міждисциплінарного, прикладного аспектів змісту навчання
Засоби навчання	Пояснювально-ілюстративний	Активні, проєктні, дослідницькі
Функції викладача та студентів	Посилення навчальної, контролюючої, оцінювальної функцій викладача	Зростання обсягу самостійної та дослідницької роботи студентів, посилення ролі самооцінювання та самоконтролю в навчальному процесі

змісту навчання проблемних ситуацій та завдань, способи й технології розв'язання яких відповідають майбутній професійній діяльності.

Складники професійної компетентності не можливо ефективно сформулювати у межах традиційних лекційно-семінарських форм на основі трансляції знань, умінь і навичок. У зв'язку з цим самостійна робота студентів, організована за логікою їхньої майбутньої професії, має стати домінуючим складником професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. На це мають бути спрямовані всі види навчальної діяльності, передбачені навчальними планами і програмами.

При визначенні методик і технологій навчання акцент необхідно перенести на розвивальні технології, засновані на активних, рефлексивно-діяльнісних формах і методах навчання, проєктно-дослідницьких методах, за допомогою яких розширюється й активізується самостійна робота студентів; урізноманітнити форми поточного та підсумкового контролю, зокрема з використанням інформаційних технологій та мережі Інтернет.

Так, організація всіх видів практик для інженерів-педагогів харчового профілю має передбачати виконання проєктів, орієнтованих на запити роботодавців і в технологічному, і в

педагогічному аспекті майбутньої діяльності; здійснення розрахунково-проєктної, науково-дослідної роботи; участі в ділових, рольових, імітаційних іграх. Усе це створює особливе професійне середовище для майбутнього інженера-педагога з перших курсів його навчання. Необхідно також забезпечити чітку відповідність змісту виробничої (зокрема педагогічної) практики завданням формування складників професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів.

Ефективним засобом побудови відповідного змісту практики може бути використання узагальнених педагогічних завдань, які мають міжпредметний, професійний характер. Отримання студентами досвіду вирішення таких завдань сприятиме розвитку поліфункціональних умінь, універсальних здібностей, які сприяють формуванню професійної компетентності. Безумовно, розробка та використання у навчальному процесі таких завдань вимагає від викладачів ВНЗ значної підготовки, методичної та пошукової роботи.

Для перевірки динаміки формування професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю в процесі

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

проходження виробничої практики нами були сформовані завдання для самоаналізу діяльності студентів-практикантів під час проходження практики й після її завершення. Ці завдання мали вигляд тестів, карток обліку, анкет, міні-творів, складання "портфоліо".

Крім того, формування професійної компетентності вимагає широкого використання в освітньому процесі ВНЗ технологій, що сприяють залученню майбутніх інженерів-педагогів до набуття та управління знаннями, накопичення досвіду самостійного вирішення різноманітних завдань.

Так, в процесі підготовки інженерів-педагогів харчового профілю нами були застосовані:

- технологія навчання як навчального дослідження, у процесі якого студенти здійснюють розумові дії (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, систематизація, перевірка достовірності даних тощо), на основі чого у них формуються інтелектуальні здібності та дослідницькі вміння [5]. Так, при викладанні дисципліни "Основи інженерно-педагогічної діяльності", ми пропонували студентами виконати невеличкі пошукові завдання, сутність яких полягала в знаходженні в рекомендованій літературі висловів провідних педагогів, особливо представників системи інженерно-педагогічної освіти, щодо сутності діяльності педагога, тих вимог, які висуває суспільство перед інженером-педагогом;

- метод проектів, який носить прикладний міждисциплінарний характер, а зміст і способи виконання проектів відповідають змісту і технологіям майбутньої професійної діяльності в галузі харчових технологій. Однією з дисциплін, при викладанні якої ми упровадили метод проектів, стала "Методика викладання спеціальних дисциплін за профілем підготовки" з виконанням курсової роботи з цього предмета. Складаючи тематику проектів, ми намагалися поєднувати техніко-технологічне та психолого-педагогічне знання, спрямовувати студентів на розв'язання різноманітних дидактичних і виховних проблем у процесі викладання спецдисциплін. Нами було складено теми проектних завдань, які передбачали й індивідуальну, і групову роботу студентів над проектами, а також створені методичні рекомендації щодо їх виконання.

- ігрові технології, у межах яких майбутні інженери-педагоги беруть участь у ділових, рольових, імітаційних іграх, що моделюють професійні проблеми і завдання, реалізують ролі й функції, відповідні соціальному контексту майбутньої професії. Позитивним прикладом може стати організація семінарського заняття з

дисципліни "Основи інженерно-педагогічної діяльності" за принципом "круглого столу", під час якого студентам було надано можливість безпосереднього спілкування з майстрами виробничого навчання Торговельно-кулінарного ліцею ЛНУ імені Тараса Шевченка, фахівцями провідних харчових підприємств міста. Така форма проведення семінару надала можливість для участі всіх присутніх у спілкуванні, створювала суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладачів і студентів, продемонструвала зразки професійної поведінки інженера-педагога. Студенти побачили ставлення фахівців-практиків до вирішення професійних, соціальних, особистісних завдань і ситуацій, що постає підґрунтям розвитку соціально-професійної компетентності.

Застосування вказаних технологій в процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів на засадах компетентнісного підходу забезпечило: проблемно-дослідницький характер навчального процесу, його прикладну та професійну спрямованість, активізацію та збільшення частки самостійної роботи студентів, залучення їх до вирішення навчально-соціальних завдань і ситуацій, що імітують професійні та соціальні проблеми і види діяльності.

Висновки. Сучасна професійна підготовка майбутніх інженерів-педагогів, яка сьогодні відбувається за знанневою моделлю та має значний нахил у бік теоретичного навчання, призводить до низької готовності молодих фахівців до розв'язання складних поліфункціональних завдань професійної діяльності. Вирішенням цієї проблеми стає застосування компетентнісного підходу в професійній освіті. Одним з найважливіших напрямків|направлень| його реалізації є створення умов для формування професійної компетентності майбутніх фахівців завдяки упровадженню в навчальний процес системи ефективних методів педагогічного впливу та відповідних технологій навчання, а саме: збагаченню традиційних форм та методів навчання, використанню в навчальному процесі проблемних, діалогічних, дискусійних, проектних та інших методів активного навчання; удосконаленню змісту, організації та забезпеченню наступності всіх видів практик; забезпеченню взаємодії між викладачами та студентами.

Викладений нами матеріал тільки окреслює основні напрямки упровадження компетентнісного підходу у підготовку інженерів-педагогів харчового профілю. Виникає необхідність розробки методичних підходів до формування складників

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ МАТЕМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю та створення інструментарію для перевірки рівня їх сформованості на різних етапах професійної підготовки.

1. Байдено В.И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (методологические и методические вопросы) / В.И. Байдено. – М.: Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. – 114 с.

2. Морозов А.В. Креативная педагогика и психология: учеб. пособие / А.В. Морозов, Д.В. Чернилевский. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Академ. проект, 2004. – 560 с.

3. Рябов В.В. Компетентность как индикатор человеческого капитала: Материалы к четвертому

заседанию методологического семинара 16 ноября 2004 г. / В.В. Рябов, Ю.В. Фролов. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 45 с.

4. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю.Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20 – 26.

5. Хуторской А.В. Эвристическое обучение: Теория, методология, практика. Научное издание / А.В. Хуторской. – М.: Международная педагогическая академия, 1998. – 266 с.

6. Чошанов М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения: метод. пособие / М.А. Чошанов. – М.: Нар. образование, 1996. – 160 с.

7. Шадриков В.Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход / В.Д. Шадриков // Высш. образование сегодня. – 2004. – № 8. – С. 26 – 31.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2012

УДК 37.046.16

Ганна Тур, старший викладач кафедри вищої математики

Чернігівського державного інституту економіки та управління

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ МАТЕМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті з'ясовано сутність поняття “математична культура фахівця-економіста”, а також висвітлено її структурні компоненти та функції.

Ключові слова: математична культура фахівця-економіста, аксіологія, аксіологічний компонент, функції математичної культури.

Лит. 9.

Постановка проблеми. Науково-технічний прогрес та складні економічні перетворення передбачають якісні зміни у галузі професійної діяльності випускника ВНЗ. Нині зі зростанням у суспільстві ролі математики, майбутні економісти, фінансисти, обліковці-аудитори, організатори виробництва потребують серйозної фахової підготовки, яка дає можливість, використовуючи математичні методи, розв'язувати численні актуальні завдання, застосовувати сучасну комп'ютерну техніку, впроваджувати наукові досягнення людства у повсякденну практику.

У зв'язку з цим, питання професійної підготовки фахівців обліково-економічного профілю є актуальними, оскільки з кожним роком потреба в кваліфікованих кадрах цієї категорії фахівців непинно зростає. Професійно-математичну підготовку студентів в економічному ВНЗ слід розглядати як найважливішу складову системи фундаментальної підготовки сучасного обліковця-аудитора. Метою такої підготовки стає не лише здатність студента до безперервної

самоосвіти і практичного застосування математичних знань в економічній сфері, а й формування професійно-математичної культури.

Аналіз останніх досліджень. Проблема професійно-математичної освіти, зокрема студентів економічних спеціальностей, знайшла відображення у працях відомих вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме: Г. Бевза, М. Бурди, Л. Кудрявцева, Г. Михаліна, Л. Нічуговської, Г. Пастушок, З. Слєпкань, М. Шкіля та ін. Математична культура студентів-економістів успішно досліджувалася Н. Автіоною, Г. Булдиком, Г.Дуткою, А. Коронкевичем, С. Мацієвським, О. Пустобаєвою та ін.

Виклад основного матеріалу. Формування математичної культури економіста – це цілеспрямовано організований і систематично здійснюваний процес оволодіння математичними знаннями, вміннями та навичками для здійснення професійної діяльності відповідно до її цілей і завдань. Тому всебічне дослідження математичної культури студентів обліково-економічного профілю можливе лише за умови ґрунтовного вивчення